

Povrede privatnosti u medijima

– ANALIZA SUDSKE PRAKSE –

Drugi ciklus istraživanja (2023)

Autori analize:

Nina Nicović
Damjan Mileusić

Recenzentkinja:

Jelena Jorgačević

Urednica:

Ana Toskić Cvetinović

Lektura i korektura:

Dragana Lukač Zečević

Dizajn i prelom:

Miloš Sindelić

Izdavač:

Partneri Srbija

Za izdavača:

Ana Toskić Cvetinović

Beograd, Novembar 2024.

Stavovi izraženi u ovoj analizi su odgovornost BIRN Srbija, Partneri Srbija i SHARE Fondacije i ne odražavaju nužno stavove donatora Ministarstva spoljnih poslova Kraljevine Holandije koje je obezbedilo sredstva za projekat u okviru MATRA programa.

Kingdom of the Netherlands

Sadržaj

Uvod	4
Statistička analiza presuda: Kraće čekanje na malu naknadu	7
Kvalitativna analiza odabranih presuda	9
Povreda prava na privatnost.....	9
Policajska hapšenja i prekrivični postupak.....	9
Javna okupljanja/protesti i maloletna lica.....	11
Javna ličnost/javni funkcioner.....	13
Analiza pravnosnažnih odluka	15
Razlike u odlučivanju/sudskoj praksi.....	16
Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.....	17
Objavljivanje presuda.....	18
Zaključci	19
Preporuke	20
Preporuke za predstavnike sudske vlasti.....	20
Preporuke za medije.....	20
Preporuke za Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i javna tužilaštva.....	20

Uvod

Ključna uloga medija danas je da informišu javnost o pitanjima od javnog interesa. Tako bi makar trebalo da bude. Međutim, u realnosti često pretežu interesi tržišta i vlasti. Otvoreno pitanje zato glasi: Kako održati ravnotežu između slobodnog izveštavanja, javnog interesa i poštovanja privatne sfere pojedinaca? Drugim rečima – gde je zapravo granica zadiranja u privatnost pojedinca? Na to pitanje urednici, novinari i fotoreporter moraju da odgovore, bez obzira da li se radi o istraživačkim i analitičkim medijima, ili medijima koji imaju karakteristike tabloida. Međutim, odgovore koje daju su različiti. Tabloidi su, štaviše, neretko alat nosilaca političke i ekonomske moći za obračunavanje sa svojim kritičarima – političkim neistomišljenicima, aktivistima, istraživačkim novinarima...

Ubrzani digitalni razvoj i nezaustavljiv protok informacija čine izazov iznalaženja balansa sve složenijim. U Srbiji su povrede privatnosti kroz medije sve učestalije, često izazivajući javne debate o novinarskoj etici, (ne)poštovanju Kodeksa novinara i ljudskim pravima. Međutim, još uvek nisu pronađeni efikasni mehanizmi da se ovakve prakse i zaustave. Pitanje je ima li i (političke) volje da se to učini.

Naime, najčešće povrede privatnosti dolaze upravo od strane prorežimskih medija koji zbog čitanosti i klikova krše prava na privatnost pojedinaca. Senzacionalističko izveštavanje prati objavljivanje često neproverenih informacija, širenje dezinformacija i iznošenje privatnih podataka bez saglasnosti lica na koje se oni odnose. Ovakva praksa može imati ozbiljne posledice po reputaciju i mentalno zdravlje onih koji su „meta“ izveštavanja.

Kada su povrede privatnosti učinjene u onlajn prostoru, još se teže mogu otkloniti posledice. One mogu nastupiti i dugo nakon objavljivanja spornog teksta.

I dok poslednjih nekoliko godina postoji uzlazni trend SLAPP tužbi posebno protiv istraživačkih novinara i medija koji se bave temama od važnog društvenog interesa, poput otkrivanja korupcije i kriminala¹, na drugoj strani se uporno ne utvrđuje odgovornost drugih medija koji često prouzrokuju povrede privatnosti, kako u onlajn tako i u oflajn sferi.

¹ U maju ove godine, javnost je informisana da je sudija Apelacionog suda u Beogradu podnela dve tužbe protiv odgovornog urednika i novinark KRIK-a, Stevana Dojčinovića i Bojane Pavlović, zbog objavljivanja baze podataka „Prosudi ko sudi“, u okviru koje su istraživali rad pravosuđa. Tužbama se traži novčana odšteta, ali i dvogodišnja zabrana rada novinarima, kao i po 10 meseci zatvora – zbog navodne povrede prava na privatnost. U ovom slučaju, važno je napomenuti da su konkretni podaci objavljeni u bazi podataka – njeno ime i funkcija u Apelacionom sudu u Beogradu, te koliko nekretnina sa suprugom poseduje – već bili javno dostupni. Kako navode u KRIK-u, „podatke o svim profilima novinari su dobili zvaničnim putem i pronašli u zvaničnim bazama podataka, a pre objavljivanja svakog sudiju su kontaktirali za intervju ili komentar“ (više informacija na [sledećem linku](#)). U poslednjih nekoliko godina koliko su SLAPP postupci aktuelni u Srbiji, ovo je do sada neviđen vid pritiska na novinare koji istražuju korupciju. Posebno je problematično što je postupke pokrenula predstavica pravosuđa koja bi trebalo da čini upravo suprotno – da odbacuje ovakve predmete i suzbija takvu praksu, a ne da targetira novinare koji štite javni interes. Takođe, kakva se tek poruka ovim šalje drugim osobama na poziciji moći i državnim funkcionerima kada predstavnici sudske grane vlasti koriste mehanizme zaštite privatnosti kako bi učukali medije i aktiviste. Inače, ovo je prvi takav slučaj u Srbiji, što samo pokazuje da se pomenuti postupci velikom brzinom šire na sve grane vlasti.

Iako Srbija ima zakone koji se bave zaštitom privatnosti², njihova implementacija i primena je često nedovoljna.

Ipak, značajan segment predstavlja činjenica da organizacije za ljudska prava i novinarska udruženja posvećeno rade na obrazovanju novinara o etičkim standardima izveštavanja i važnosti očuvanja privatnosti. Istovremeno, od velike je važnosti da građani budu svesni potrebe za zaštitom svojih prava i spremni da aktivno brane svoju privatnost kroz dostupne pravne mehanizme.

Zbog svega navedenog, Partneri Srbija su prethodne godine sproveli istraživanje o tome koliko često se slučajevi povreda privatnosti u medijima procesuiraju. Istraživanje je tada obuhvatilo statističku i kvalitativnu analizu presuda u medijskim predmetima vezanih za povrede privatnosti.

Utvrđeno je da je 2022. godine broj presuda upadljivo nizak – 81 presuda (računajući i prvostepene i drugostepene presude). To, nažalost, pokazuje da iako su ovakve povrede deo naše svakodnevice, žrtve se retko odlučuju da pravdu potraže pred sudom. Ustanovljeno je takođe da postupci traju jako dugo i da se na prvostepenu presudu čeka u proseku oko tri godine, kao i da su najčešći dosuđivani iznosi naknade nematerijalne štete – imajući u vidu ozbiljnost povreda po oštećene, te pomenutu dužinu trajanja postupka – izuzetno niski, 50 hiljada dinara. Konačno, utvrđeno je i da tuženi mediji u velikom broju nisu objavljivali uvode i izreku presude, pa ne postoji odvratajući efekat na počiniocima koji mirno nastavljaju da krše zakone.³

Iz tog je razloga organizacija Partneri Srbija odlučila da sprovede drugi ciklus ovog istraživanja, kako bi utvrdila da li je došlo do određene promene u praksi, kao i da li se i u kojoj meri nešto promenilo u poslednjih godinu dana.⁴

U najkraćim crtama, u odnosu na prošlogodišnju analizu, primetan je – **još manji broj presuda**. Međutim, **povreda prava na privatnost je u kvalitativnom smislu dobila na značaju**.

- Dodeljivani su veći iznosi za naknadu nematerijalne štete.
- Povreda prava prilikom objavljivanja fotografija bez saglasnosti lica je ustanovljena čak i kada je utvrđeno pravo javnosti da zna tok (pret)krivičnih istraga.
- Obaveza objavljivanja presude u tuženom mediju, koji je načinio povredu prava, ustanovljena je u konkretnom vremenskom roku.

Važno je naglasiti da – uprkos tome što je iznos za dosuđene naknade veći – on je i dalje nizak, odnosno ne odgovara ozbiljnosti posledica koje nastupaju medijskim povredama privatnosti.

Sud, kao i tužioci, sve češće su se pozivali na Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda, što je rezultiralo sveobuhvatnijom zaštitom prava na pri-

² Zakon o zaštiti podataka o ličnosti, Zakon o javnom informisanju i medijima, Zakon o elektronskim medijima, Etički kodeks novinara i sl.

³ Celokupna analiza dostupna je na internet stranici Partnera Srbija, na [sledećem linku](#)

⁴ Zahvaljujemo se kolegama iz Višeg suda u Beogradu koje su nam omogućile uvid u traženu dokumentaciju i dostavile konkretne presude, pribavljene korišćenjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja.

vatnost. Ovo je dovelo do šireg tumačenja prava na privatnost, posebno u kontekstu porodičnih odnosa i zdravstvenih stanja članova porodice, kao i prava na pijetet.

Izazovi i dalje postoje u balansiranju između prava javnosti da bude informisana o javnim ličnostima, posebno javnim funkcionerima, i njihovim postupcima u privatnom i poslovnom životu, uključujući period nakon prestanka funkcije. Ipak, primećen je pozitivan trend u korist prava javnosti na informisanost.

Najveći izazov i dalje predstavlja curenje podataka iz prekrivičnih i krivičnih postupaka tj. istrage, kao i najave hapšenja od strane policije ili kontrola nezakonitih aktivnosti koje sprovode određene institucije. Iako je fokus javnosti opravdan, problem leži u tome što se upravo u toj fazi postupka najčešće plasiraju dezinformacije i povrede prava osoba uključenih u proces, bilo da su u pitanju osumnjičeni, žrtve ili svedoci.

U nastavku sledi detaljna **statistička analiza** presuda Višeg suda i Apelacionog suda u Beogradu u vezi sa predmetima koji se tiču povreda prava na zaštitu ličnih podataka, zatim **kvalitativna analiza odabranih presuda i analiza pravnosnažnih odluka**, i potom i **širi zaključci i preporuke**.

Statistička analiza presuda: Kraće čekanje na malu naknadu

U okviru novog ciklusa istraživanja, Partneri Srbija pribavila je ukupno 64 prvostepene i drugostepene presude donete tokom 2023, koje se odnose na povredu privatnosti u medijima, a vođene su pred Višim sudom u Beogradu i Apelacionim sudom u Beogradu.⁵

Statistička analiza prikazuje ukupan broj predmeta, prosečno trajanje postupka, vrste tužbenih zahteva, kao i iznos dosuđivane naknade.⁶

Za potrebe analize, pribavljeno je ukupno 29 presuda Apelacionog suda u Beogradu i 35 presuda Višeg suda u Beogradu. U ovom pogledu, primećen je pad u broju predmeta u odnosu na 2022, kada ih je bilo 81.

Tužbeni zahtevi su bili kondemnatornog karaktera, dakle sa zahtevom da sud naloži tuženom određeno ponašanje i dosudi naknadu štete.

U pogledu tuženih medija, u trinaest slučajeva je to bio Kurir, u jedanaest Blic, u pet slučajeva Alo, u tri slučaja Informer, a u istraživačkom uzorku našao se i po jedan slučaj povodom objavljenih podataka na portalima Direktno, Pink.rs i Puls.online.

Vrednost spora u ovim predmetima kretala se u rasponu od 60 hiljada do milion i 500 hiljada dinara. Važno je napomenuti da se u pojedinim predmetima tužbeni zahtev nije odnosio samo na naknadu štete u pogledu povrede prava na privatnost, već i povredu prava na privatni život i lični spis, povredu prava na pijetet i najčešće, na povredu časti i ugleda.

U osam predmeta pred Višim sudom u Beogradu nije dosuđena naknada štete. Od toga, u četiri je odbijen tužbeni zahtev, u dva je doneto rešenje o prekidu postupka usled smrti tužioca, dok je u dva predmeta tužba povučena.

U pojedinim slučajevima primetan je pozitivan trend dodeljivanja većih novčanih iznosa na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povrede prava na privatni život tj. privatnost u odnosu na prošlogodišnje istraživanje. Za predmete sprovedene tokom 2023, raspon dodeljenih naknada štete u prvostepenom postupku kretao se od 10 hiljada dinara do 180 hiljada dinara (po tužiocu). Prosečan iznos je bio oko 88 hiljada dinara, dok je najčešće dosuđivan iznos bio 100 hiljada dinara.

⁵ Presude su pribavljene slanjem zahteva za pristup informacijama od javnog značaja koji su istraživači Partnera Srbija uputili Višem sudu u Beogradu, 13. maja ove godine. Tom prilikom, od Višeg suda u Beogradu zatražene su informacije o broju presuda donetim u periodu od 1. januara 2023. do 31. decembra 2023. koje su se odnosile na sledeće medije: Blic (poslovno ime: Ringier Serbia d.o.o), Kurir (poslovno ime: Adria media group DOO), Alo (poslovno ime: Alo Media System doo Beograd), Informer (poslovno ime: Insajder tim d.o.o), Nova S (poslovno ime: United Media Digital d.o.o.), Večernje novosti (poslovno ime: Kompanija „Novosti“ a.d) i Srpski telegraf (poslovno ime: Telegraf d.o.o Beograd), kao i kopije presuda koje se odnose na te medije. S obzirom da se radilo o većem broju presuda, istraživačima je omogućen uvid i u konkretne presude, kako bi utvrdili koji deo ovih presuda se odnosi na povredu privatnosti, nakon čega je ova organizacija uputila novi zahtev, zatraživši konkretne presude.

⁶ Imajući u vidu da istraživači u pojedinim slučajevima na osnovu presuda nisu mogli da utvrde kada je tužbeni zahtev podnet, do tih informacija su došli proverom na portalu Ministarstva pravde preko kojeg je moguće praćenje toka predmeta osnovnih i viših sudova.

U pogledu rada Apelacionog suda, u samo pet predmeta došlo je do preinačenja prvostepene presude u pogledu visine dosuđene naknade štete za povredu privatnosti. Tako je u jednom od predmeta visina naknade podignuta sa 10 na 50 hiljada dinara, u jednoj je odbijeni tužbeni zahtev u prvom stepenu preinačen na iznos novčane naknade od 120 hiljada dinara, u jednom je povećan iznos sa 180 na 210 hiljada dinara, u drugom sa 100 na 200 hiljada dinara. U jednom od predmeta, dosuđeni iznos u prvostepenom postupku od 100 hiljada dinara je preinačen na 70 hiljada dinara. Najviša dosuđena kazna nakon sprovedenog drugostepenog postupka za povredu privatnosti iznosila je 210 hiljada dinara (po pojedinačnom tužiocu).

Kada je reč o trajanju postupka, takođe su primećena određena poboljšanja u pogledu efikasnosti. U prošlogodišnjem istraživanju prosečna dužina trajanja postupka bila je oko tri godine, dok je sada ona nešto manje od dve godine odnosno iznosi 21 mesec. U pogledu drugostepenog postupka, situacija je drastično poboljšana: na drugostepenu presudu Apelacionog suda sada se čeka u proseku oko sedam meseci. Vremensko trajanje drugostepenog postupka takođe je dosta variralo, pa se u nekoliko predmeta na odluku čekalo samo mesec dana, ali je u jednom predmetu bilo potrebno 35 meseci do donošenja drugostepene odluke. U pogledu prvostepenog postupka, najbrže rešen predmet je trajao ukupno šest meseci od podnošenja tužbe, a u najdužem, tužilac je čekaao 51 mesec za donošenje prvostepene presude. Ne može se sa sigurnošću utvrditi iz kog razloga se na pojedine presude čeka nekoliko meseci, a na neke više od četiri godine.

Može se zaključiti da jeste došlo do ubrzanja toka postupka, kako za prvostepeni, tako i za drugostepeni postupak. Iznos dosuđene naknade nažalost je i dalje nizak, uprkos većim iznosima, i ne odgovara ozbiljnosti posledica koje nastupaju povredama privatnosti učinjenim posredstvom medija.

Tabela br. 1: Poređenje, prosečno trajanje sporova

Prosečno trajanje spora	2023.	2024.
Prosečno trajanje spora – prvostepeni postupak	3 godine	21 mesec
Prosečno trajanje spora – prvostepeni i drugostepeni postupak	6 godina	28 meseci

Tabela br. 2: Poređenje, broj presuda i najčešće dosuđivan iznos

Poređenje	2023.	2024.
Broj presuda	81	46
Najčešće dosuđivan iznos naknade štete	50.000 RSD	100.000 RSD

Kvalitativna analiza odabranih presuda

U ovoj analizi obuhvaćen je uzorak od 20 sudskih odluka – 10 prvostepenih i 10 drugostepenih – koje se bave povredama privatnosti i prava ličnosti, uključujući i povredu pretpostavke nevinosti. Zbog specifičnosti činjeničnog stanja opisanog u tužbenim zahtevima, ovi slučajevi su često bili neraskidivo povezani. Da bi se pravac sudske prakse mogao pravilno pratiti upravo su analizirani predmeti koji su dobili svoj epilog u drugostepenom postupku, i iz kojih se moglo zaključiti koje su razlike u odlučivanju između prvostepenih i drugostepenih sudova. Imajući u vidu i prošlogodišnju analizu sada se sa sigurnošću može zaključiti da je povreda prava u velikoj većini analiziranih odluka vezana za one nastale objavljivanjem u medijima koji imaju karakteristiku tabloida, a koji često imaju ulogu prorežimskih medija.

Povreda prava na privatnost

Kada je reč o povredi prava na privatnost, ona se u većini slučajeva odnosila na objavljivanje fotografija i pitanja odakle su one pribavljene. U velikoj većini slučajeva sud je ostao pri već ustanovljenoj praksi, koju smo mogli videti i u prethodnoj analizi – usvajao je tužbene zahteve koji su se ticali objavljivanja fotografija za koje nije pribavljena saglasnost osobe čija se fotografija objavljuje ako je iz privatne arhive, čak i sa otvorenog profila sa društvenih mreža, ili kada se očigledno zadiralo u sferu privatnog života tužioca/tužilje, pa i kada je u pitanju javna ličnost.⁷

Odbijao je one tužbene zahteve, te smatrao da nije bilo povrede prava na privatnost, kada se radilo o fotografijama nastalim na javnom mestu (skupu) tj. prilikom davanja intervjua dok je lice vršilo javnu funkciju.⁸

Policajska hapšenja i prekrivični postupak

Novine u sudskoj praksi su se ticale objavljivanja **fotografije nastale tokom hapšenja** nekog lica. Sud je smatrao da je u takvim slučajevima povređeno pravo na privatnost jer medij nije dobio saglasnost lica. U tom slučaju svrha obaveštavanja javnosti o nekoj policijskoj akciji je mogla biti postignuta i sa zatamnjivanjem lica konkretne osobe.⁹

Takođe, prilikom analize sudskih odluka pojavilo se i sporno pitanje **prepoznatljivosti zamagljenih fotografija** sa navođenjem punog imena i inicijala prezimena tužioca. Naime, mediji su prilikom izveštavanja o saobraćajnoj nesreći u kojoj je jedna ženska osoba preminula naveli da je vozilom marke BMW, koje ju je usmrtilo, upravljalo muško lice iz Stare Pazove. Tuženi medij nije izvršio dodatnu proveru informacije pre objavljivanja teksta i slike već se oslonio na izvor informacije – sestru žrtve, zatim sam uradio pretragu putem društvenih mreža, našao profilnu sliku tužioca sa društvene mreže Fejsbuk, (pogrešno) misleći da je u pitanju to lice, te bez njegove

⁷ P3 84/22 Viši sud u Beogradu

⁸ P3 51/21 Viši sud u Beogradu

⁹ P3. 8/22 Viši sud u Beogradu; Gž.3 232/12 Apelacioni sud u Beogradu

saglasnosti, zamagljenu fotografiju objavio uz tekst opisa predmetnog događaja. Sud je detaljno obrazložio svoju odluku, pogotovu u delu koji se tiče fotografije i naglasio da, iako je bila zamagljena, bila je dovoljno prepoznatljiva jer su tužioca odmah po njenom objavljivanju kontaktirali prijatelji, rođaci, kolege, misleći da je on učesnik saobraćajne nesreće. Takođe, Stara Pazova je mala sredina gde nema puno osoba koji nose isto ime i inicijale prezimena kao tužilac, što je uz zamagljenu fotografiju bilo presudno u smislu prepoznatljivosti. Tužilac je pristao da njegova fotografija bude profilna slika na društvenoj mreži Fejsbuk, te nije dao svoj pristanak, izričiti ili pretpostavljeni, da ona bude objavljena u drugom kontekstu, niti da svako koristi njegovu fotografiju neograničeno – po svom nahođenju i potrebama. Ovakvim postupanjem je tuženi medij povredio čast i ugled, kao i pravo na privatni život i lični zapis tužioca i stvorio utisak kod čitalaca da je tužilac odgovoran za teško krivično delo protiv bezbednosti saobraćaja što je kod tužioca izazvalo stres i neprijatnost. Takođe, sud je smatrao da nije postojao interes javnosti da se objavi lični zapis-fotografija bez pristanka lica na koje se odnosi, pogotovu jer se predmetni naslov tj. tekst kao i sam događaj ne odnosi na tužioca.¹⁰

Drugostepeni sud je potvrdio odluku i preinačio je samo u delu dosuđenog iznosa za naknadu štete (dosudio je manji iznos – sa ukupno 100.000 dinara na 70.000 dinara), pri čemu je naglasio pravilno zaključivanje suda po pitanju zamagljene fotografije, uz dodatno obrazloženje da je ona bila zamagljena samo u predelu lica tužioca, a ne u celosti. Tako su ostali vidljivi drugi prizori na fotografiji, naravno identični onima koji se nalaze na nezamagljenoj fotografiji tužioca na njegovom Fejsbuk profilu.¹¹

U još jednom predmetu¹² koji se ticao objavljivanja informacija povezanih sa pretkrivičnim postupkom, sud je delimično usvojio tužbene zahteve tužioca te je obavezao konkretni medij da tužiocu na ime naknade nematerijalne štete, zbog povrede prava ličnosti, ugleda i dostojanstva i ličnog integriteta, te povrede prava na privatnost, isplati novčani iznos od 40.000 dinara. Sud je kao neosnovan odbio tužbeni zahtev u delu koji je preko tog iznosa, kao i onaj deo tužbenog zahteva na ime naknade nematerijalne štete koji se ticao povrede prava na lično ime.

Sporni tekst je objavljen u štampanom i onlajn mediju u kojem je navedeno da je tužilac podstrekivao nekoliko prijatelja da ubiju njegovog oca jer je isti hteo njegovu zemlju i kuću. U tekstu su bili izneti detalji tog navodnog dogovora, a kao izvor je navedena uprava policije koja je sprovodila tu akciju. Izjava koju je tužilac navodno dao u policiji, kao osumnjičeni u krivičnom postupku, za „podstrekavanje na teško ubistvo“ bila je pod citatima preneti u tuženom mediju. Tekst je sadržao izjave komšija, njihovo mišljenje o odnosima sina i oca, kao i o njegovom karakteru.

Prvostepeni sud je prihvatio navode tuženog da je postojala potreba da se blagovremeno obavesti javnost o procesuiranju lica za koje je postojala osnova sumnje da je izvršilo teško krivično delo protiv najbližeg srodnika, kao i da je povodom toga postojala pravovremena i stručna reakcija organa unutrašnjih poslova. Međutim,

¹⁰ P3 355/20 Viši sud u Beogradu

¹¹ Gž3 16/23 Apelacioni sud u Beogradu

¹² P3. 8/22 Viši sud u Beogradu

sud je utvrdio da je medij na bazi istinite informacije dobijene od policije preneo i nedopuštenu informaciju, jer je tuženi u spornom tekstu, pogotovu naslovima, okarakterisan između ostalog kao "oceubica", što je kod prosečnog čitaoca stvorilo utisak da je već izvršio krivično delo. Takođe, daljom proizvoljnom razradom teksta prekršena je pretpostavka nevinosti tužioca. Medij je takođe preneo puno ime i prezime tužioca, kao i detaljna uputstva koja je on navodno davao svojim prijateljima na koji način da ubiju njegovog oca, što je svakako podobno da povredi dostojanstvo tužioca odnosno njegov čast ili ugled. Obaveza novinarske pažnje je nalagala da javnost obavesti da je u tom trenutku on bio samo osumnjičeni, kao i da se naslovom ne vređaju prava ličnosti tužioca.

Sud je ustanovio da je došlo do povrede prava na privatnost kada je bez tužiočeve saglasnosti **objavljena njegova fotografija nastala tokom hapšenja** iako je interes javnosti mogao da se ostvari i zatamnivanjem lica tužioca. Takođe, sud je zaključio da to što tužilac nije tražio da medij objavi demanti spornog teksta ne bi dovelo do drugačijeg odlučivanja suda, jer tuženi u svakom slučaju ima pravo na naknadu štete zato što je predmetna informacija neistinita tj. nedopuštena.

Drugostepeni sud je u žalbenom postupku potvrdio prvostepenu odluku. Naglasio je da je očigledno da novinarka tuženog medija nije prisustvovala saslušanju osumnjičenog u policiji, a opet je njegovu izjavu *prenela* i to, navevši u citatima ono što on u stvari nije rekao. To je sud utvrdio uvidom u zapisnik iz policije o saslušanju osumnjičenog. Ti „citati“ osumnjičenog su iskorišćeni kako bi se u tekstu pokazalo da je osumnjičeni, kako tamo stoji, hladnokrvno kazao policiji na koji način želi da njegovi prijatelji ubiju njegovog oca. Citat je bio i u naslovu, te poslužio i kao tvrdnja na osnovu kojeg je tužilac okarakterisan kao „sin monstrum i oceubica“.

Sud je smatrao da ako je zapisnik o saslušanju osumnjičenog bio dostupan novinarki, ona je morala da primeti da ono što je napisala ne odgovara sadržini zapisnika, a ukoliko je informaciju dobila preko drugog izvora, onda je trebalo da citira taj izvor, a ne osumnjičenog.¹³

Javna okupljanja/protesti i maloletna lica

U jednom od analiziranih predmeta, sud se bavio objavljivanjem imena, prezimena kao i fotografije maloletnog lica, kao učesnika protesta u Beogradu, a koji se u tekstu tj. naslovima dovodio u vezu sa kriminalcima i kriminalnim klanovima. Sud je doneo odluku da je tuženi medij odgovoran za povrede prava na privatnost – zapisa lika (objavljivanje fotografije), kao i povredu ugleda, časti tj. prava ličnosti. Sud je smatrao da tuženi medij nije postupio u skladu sa odredbama Zakona o javnom informisanju i medijima, kojim je takođe regulisana posebna zaštita maloletnih lica. Naime, ovaj Zakon propisuje¹⁴ ne samo da se ne sme objaviti lični zapis – fotografija bez saglasnosti tog lica (ako se jasno može zaključiti o kom licu se radi), već se zabranjuje da se

¹³ Gž.3 232/12 Apelacioni sud u Beogradu

¹⁴ Zakon o javnom informisanju i medijima član 91 stav 1 i 2, „Službeni glasnik RS“, br.92/2023 (prethodnim zakonom čl.80, stav 1 i 2, „Službeni glasnik RS“, br.83/2014, 58/2015, 12/2016).

maloletnik učini prepoznatljivim u informaciji koja može da povredi njegovo pravo ili interes.¹⁵ U konkretnom slučaju ne samo da je objavljen lik maloletnog lica bez zatamnjenja, nego je i (prvobitno) objavljeno njegovo ime sa inicijalom prezimena; zatim, na fotografiji – na kojoj su i druga lica sa protesta – zaokružen je crvenom bojom, pa je onda njegovo lice uveličano, izdvojeno iz te mase, uz, kako je pomenuto, njegovo ime, prvo slovo prezimena i godine starosti, sa crnim florom preko očiju. Na grupnoj fotografiji jasno se vidi njegov lik, pokazan strelicom. Imajući u vidu ovakvo postupanje medija, tužilac je prestao da bude neprepoznatljiv i „lice u masi“. Uzimajući u obzir činjenicu da je lice bilo maloletno, a da za objavljivanje nije pribavljena njegova saglasnost tj. saglasnost zakonskog zastupnika, jasna je povreda prava. Tuženi medij takođe nije izvršio neophodnu proveru navoda objavljenih u tekstu, navodeći da je tužilac lice koje povezano sa kriminalcima. Naime, u tekstu je iskorišćeno to što je maloletno lice u jednom trenutku nosilo rekvizit vešala na protestu, s tim što ga tuženi medij nikada nije pitao kakvu poruku je time hteo da pošalje, već je taj čin uvredljivo doveo u vezu sa postupcima nacista za vreme Drugog svetskog rata. Zbog toga je tada maloletno lice, tužilac, imao niz neprijatnosti, osećao se šikanirano i ocrnjeno¹⁶. Drugostepeni sud je potvrdio ovakvu odluku.¹⁷

U drugom predmetu koji se ticao maloletnog lica, tužbenim zahtevom je tražena nadoknada nematerijalne štete za povredu prava na privatan život i povredu prava na dostojanstvo ličnosti. Slučaj se ticao izveštavanja tuženog medija o povredama koje je maloletnom licu na protestu nanelo obezbeđenje. Tuženi medij je prvobitno izveštavao o tom događaju i pribavio saglasnost zakonskih zastupnika-roditelja maloletnice, ali je propustio to da učini ponovo. Uz to, oglušio se o izričitu želju roditelja da se o slučaju opet ne piše. Fotografija maloletne tužilje je objavljena bez njene saglasnosti (tj. njenih zakonskih zastupnika) i, iako su joj oči prekrivene, stoje podaci o njoj: ime, godine, da je izbeglica, te u kom kraju živi sa roditeljima. Maloletna tužilja je učinjena prepoznatljivom javnosti, čime je povređeno pravo na privatnost i lični zapis.

U tekstu su se opet navodile detaljne traume i psihička stanja kroz koje je maloletno lice prolazilo, i imajući u vidu da je prilikom kritičnog događaja imala 10 godina, a da je sada u pubertetu, odnosno u osetljivom periodu starosne dobi, to je dovelo do uznemirenja tužilje, te povrede prava na privatnost koje je u ovom konkretnom slučaju imalo prevagu nad interesom javnosti da bude upoznata sa takvim informacijama.

Po nalaženju suda, interes javnosti bi bio zadovoljen i izveštavanjem o samom događaju, bez objavljivanja predmetne fotografije (pogotovu što prikazuju desetogodišnju devojčicu sa raskrvavljenim nosom) i detaljnim informacijama o njenom psihičkom stanju. Sud je u obrazloženju naglasio – mediji moraju da vode računa da bilo kakvim tragovima ne dovedu do prepoznatljivosti (identiteta) maloletnog lica, bili oni oličeni u direktnoj ili posrednoj informaciji.

¹⁵ P3 361/19 Viši sud u Beogradu: „Javnost ima interes da bude potpuno i pravovremeno obavestena o događajima koji su za nju od interesa ali ukoliko se informacije prezentuju nepotpuno ili u neadekvatnom kontekstu ne može se postići stvarna svrha izveštavanja javnosti već se time može jedino ostvariti težnja medija ka senzacionalizmu.“

¹⁶ P3 361/19 Viši sud u Beogradu

¹⁷ GŽ3 96/23 Apelacioni sud u Beogradu

U obrazloženju odluke, sud je naveo relevantne odredbe Zakona o javnom informisanju i medijima ali i naglasio one koje se tiču zaštite maloletnika,¹⁸ te da se u cilju zaštite slobodnog razvoja ličnosti maloletnika posebno mora voditi računa da sadržaj medija i njihov način distribucije ne naškodi moralnom, intelektualnom, emotivnom ili socijalnom razvoju maloletnika. Pravilnikom o zaštiti prava maloletnika u pružanju medijskih usluga pružalac medijske usluge je dužan da preduzme sve neophodne mere kako njegov programski sadržaj ne bi naškodio razvoju maloletnika, imajući pri tome u vidu da maloletnici uživaju veći stepen zaštite slobodnog razvoja ličnosti nego punoletna lica, kao i da se pružalac medijske usluge rukovodi najboljim interesom maloletnika prilikom objavljivanja informacije koja se neposredno ili posredno odnosi na njegov privatni ili porodičan život (član 3. Stav 1,2, ..). U članu 27. Pravilnika se naglašava dužnost zaštite identiteta maloletnika ako postoje indicije da je isti učinilac, svedok ili žrtva nasilja, krivičnog dela ili nekog drugog nedozvoljenog ponašanja ili ako je pokušao samoubistvo. Između ostalog sud je naveo da: „Svi mediji treba da izveštavaju na odgovoran način, uz poštovanje etičkih kodeksa i uz obaziranje na to šta je zaista interes javnosti da zna, na profesionalne standarde, pa i na elementarnu pristojnost.“¹⁹

Sud je obavezao tuženi medij da maloletnoj tužilji na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede prava na privatni život isplati iznos od 50.000 dinara, a na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povrede prava na dostojanstvo ličnosti isplati iznos od 50.000 dinara sa zakonskom zateznom kamatom.²⁰ Dru-gostepeni sud je potvrdio odluku prvostepenog suda.²¹

Sud je, kao što smo mogli videti u prethodnoj analizi, u svakom konkretnom slučaju odmeravao kriterijume – da li je interes javnosti da zna prevagnuo nad onim koji se tiče prava privatnosti. Poseban izazov ovog kriterijuma su, i dalje, predstavljali slučajevi koji su se ticali državnih/javnih funkcionera i javnih ličnosti jer su neretko uključivali situacije koje su u nastupima tih osoba bile dvojake – sa aspekta privatnog i poslovnog života.

Javna ličnost/javni funkcioner

Sud je odbijao zahtev za naknadu nematerijalne štete u pogledu prava na privatnost ako je objavljena fotografija (za koju nije data saglasnost) nastala prilikom obavljanja javne funkcije, recimo, ako je nastala prilikom davanja intervjua u nekom ranijem periodu. Konkretno, sud je smatrao da je interes javnosti da se upozna sa informacijom tj. zapisom preteže u odnosu na interes da se spreči objavljivanje.²²

U istom slučaju, u delu u kojem se odlučivalo u pogledu povrede prava na čast i ugled – povodom objavljivanja tekstova i naslova u štampanom mediju koji su sadržali informacije iz (pret) krivičnog postupka, a koje su se ticale prisluškivanja predsednika Srbije – prvostepeni sud je smatrao da nema povrede prava, jer su isti preneli saopštenja koja

¹⁸ Zakon o javnom informisanju i medijima član 88, "Službeni glasnik RS", br.92/2023 (prethodnim zakonom čl.77, "Službeni glasnik RS", br.83/2014, 58/2015, 12/2016).

¹⁹ P3 192/19 Viši sud u Beogradu

²⁰ P3 192/19 Viši sud u Beogradu

²¹ GŽ3 92/21 Apelacioni sud u Beogradu

²² P3 51/21 Viši sud u Beogradu

su dala lica saslušana u predistražnom postupku, te da u tekstu nisu iznete informacije koji bi mogle da povrede čast i ugled. Takođe, sud je smatrao da tuženi medij ne može da bude odgovoran za prenošenje mišljenja sagovornika lista povodom te teme.

S druge strane, sud je u istom slučaju, povodom drugih tekstova, naglasio da je neprihvatljivo da glavni i odgovorni urednik objavljuje neproverene informacije – da je određena osoba povezana sa kriminalnim klanom, te da planira da beži iz zemlje, da je u strahu od državnih organa i namerava da se skriva – koje nije u stanju da dokaže i predstavlja ih kao istinu. Medij mora biti sposoban da takve informacije dokaže kao istinite, ili barem verovatno istinite, što u pojedinim tekstovima nije urađeno, te je isti, zajedno sa izdavačem medija, odgovoran za povredu časti i ugleda i dužan je da tužiocu nadoknadi nastalu štetu, kao i da bez odlaganja i komentara, najkasnije u drugom narednom broju novina, o svom trošku, objavi uvod i izreku ove presude i to u skladu sa Zakonom o zaštiti podataka o ličnosti.²³

Drugostepeni sud je, povodom istog slučaja, prihvatio odlučivanje prvostepenog suda. Naglasio je da se ne mogu prihvatiti navodi žalbe tuženog medija da, iako je neka informacija leziona podobna (znači, „sposobna“ da povredi pravo na dostojanstvo i autentičnost ličnosti), treba da bude objavljena jer doprinosi javnoj raspravi o osobi koja jeste ili je bila javni funkcioner, te da navodno na taj način medij teži ostvarivanju cilja unapređivanja vrednosti demokratskog društva u smislu člana 2. Zakona o javnom informisanju i medijima. Sud je to odbio zato što javni interes u javnom informisanju, definisan istim Zakonom u članu 15, stav 1. tačka 1, podrazumeva istinito, nepristrasno, pravovremeno i potpuno informisanje građana Srbije, te da informacija treba da bude u funkciji obaveštavanja javnosti o stvarnom događaju, onako kako se dogodio, a ne da bude u službi plasiranja dezinformacije.²⁴

Kada su u pitanju javne ličnosti, sud je smatrao da postoji povreda prava na privatnost i u slučaju kada je tuženi medij preuzeo fotografiju sa Instagram naloga tužilje, koja je „influserka“, smatrajući da to nije smelo biti učinjeno bez njene saglasnosti. Naime, tuženi medij je fotografiju fotošopirao tj. montirao tako da su tužilja i poznati sportista stavljeni jedno pored drugog; uz fotografiju je dodat tekst koji je opisao tužilju kao osobu koja ima tajnu ljubavnu vezu sa oženjenim muškarcem, navodeći neimenovani izvor blizak tužilji. Kroz senzacionalističko izveštavanje, iznete su neistinite i neprimerene tvrdnje, što svakako nije u interesu građana.

Medij nije tražio dozvolu za objavljivanje fotografije, pa je sud utvrdio da je odgovoran za povredu prava na privatnost, časti i ugleda, kao i da je dužan da nadoknadi nastalu štetu i objavi uvod i izreku presude najkasnije u drugom narednom broju novina.²⁵ Drugostepeni sud je preinačio ovu odluku samo u delu iznosa za naknadu nematerijalne štete, pri čemu je povećao iznos koji je dosudio prvostepeni sud i, između ostalog, dodatno zaključio da je izmenjena (fotošopirana) fotografija nastala sa razlogom da pojača uverljivost objavljenog teksta.²⁶

²³ P3 51/21 Viši sud u Beogradu

²⁴ GŽ3 279/23 Apelacioni sud u Beogradu

²⁵ P3 84/22 Viši sud u Beogradu

²⁶ GŽ3 172/23 Apelacioni sud u Beogradu

Analiza pravnosnažnih odluka

Sva kompleksnost sudijskog odlučivanja u pogledu **povređa prava na čast i ugled kao i na privatnost** mogla je da se vidi u slučaju²⁷ neovlašćenog objavljivanja punog imena, prezimena, zanimanja, kao i fotografije tužioca koja je objavljena na istoj naslovnoj strani sa fotografijom ubijene javne ličnosti – pevačice. Tom prilikom je stavljen naslov koji navodi da postoji mogućnost da je pevačicu ubila osoba koja je u ovom parničnom postupku tužilac, kao i da je putem anonimnog pisma o tome obavestjen sud. Zbog toga je tužilac odlučio da podnese tužbeni zahtev na ime naknade nematerijalne štete usled pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede prava na ugled i čast, kao i na ime naknade nematerijalne štete usled pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede prava na privatnost.

Naime, u konkretnom slučaju, tuženi medij je bez saglasnosti tužioca preuzeo fotografiju sa njegovog otvorenog Fejsbuk profila, čime je načinio povredu prava na privatnost koja je u sudskoj praksi već prepoznata – objavljivanjem fotografija na društvenoj mreži se ne daje saglasnost da se ona dalje može koristiti na bilo koji način u bilo koje svrhe.²⁸

Međutim, pitanje koje se otvorilo u ovom slučaju je kako tretirati objavljivanje vesti tj. upoznavanje javnosti sa postojanjem anonimnog pisma u kojem je ovde tužilac označen kao ubica, a koje zvanično postoji u spisima krivičnog predmeta Višeg suda u Beogradu?

Bez obzira što je sud u parničnom postupku povodom tužbe tužioca utvrdio da to anonimno pismo zaista postoji, smatrao je da tuženi medij pre objavljivanja spornih informacija nisu s pažnjom primerenom okolnostima utvrdili tačnost i potpunost objavljenih informacija. Sami su priznali da, zbog velikog interesovanja javnosti, nisu sačekali da dobiju izjavu tužioca, kao i da činjenica stavljanja upitnika u kontekstu toga – da li je tužilac zaista ubio pevačicu, nije dovoljno da zaštiti pretpostavku nevinosti. Pogotovu što je tuženi medij etiketirao tužioca da je izvršio prevaru dok je imao prethodnu firmu i time sugerisao da se bavi nezakonitim i kriminalnim radnjama te stvorio negativnu sliku o njemu zbog čega je isti trpeo osudu okoline (iako se za navodne prevare u turističkim poslovima nikada nije vodio krivični postupak, već je slučaj bio predmet refundiranja putnika na osnovu polise osiguranja). Sud je napomenuo da se tuženi medij ni u jednom trenutku nije ogradio i objasnio prosečnom čitaocu da svi ti navodi nisu potkrepljeni nijednim dokazom. Iako je nesumnjivo postojao opravdan interes javnosti da zna o celom slučaju, pa i o anonimnom podnesku (tj. anonimnoj prijavi), to je moglo biti urađeno bez navođenja punog imena, prezimena tužioca kao i njegove slike, u krupnom planu, sa posebno naglašenim velikim slovima u naslovu. Zbog svega navedenog jasno je da je tuženi medij izneo „tvrdnje koje nisu zasnovane na istinitim činjenicama, koje su neproverene i odaju senzacionalizam i neprimerenost u objavljivanju informacija u interesu građana“,²⁹ čime je povređeno pravo na čast i ugled kao i na privatnost tužioca.

²⁷ P3 549/19 Viši sud u Beogradu

²⁸ GŽ3 170/23 Apelacioni sud u Beogradu

²⁹ P3 549/19 Viši sud u Beogradu

Kada je reč o tome kako se odnositi prema autentičnom anonimnom pismu, iako je očigledno da postoji interes javnosti da zna najnovija dešavanja u vezi sa ubistvom pevačice, sud je utvrdio da tuženi mediji nije smeo da krši pretpostavku nevinosti tužioca sa objavljivanjem optužbi iz neproverene anonimne prijave, fotografijom, punim imenom i prezimenom. Ovakvo rezonovanje je obrazloženo i iz aspekta činjenice da je u tom trenutku već postojao okrivljeni za njeno ubistvo u postupku koji još uvek nije bio pravnosnažno okončan, a niti je pokrenut i okončan postupak po pomenutoj anonimnoj prijavi. Štaviše, neprihvatljivo je da se neproverene informacije – koje medij nije u stanju ni sa čim da dokaže – predstavljaju kao istinite.

Takođe, medij je bio u obavezi da pribavi saglasnost tužioca čak i za one objavljene tekstove/vesti/ izjave koje je preneo drugi medij, jer puko navođenje izvora odakle je ista preneti ga ne oslobađa obaveze da u svakom pojedinačnom slučaju pribavi saglasnost.

Razlike u odlučivanju/sudskoj praksi

I ovaj put su se razlike u sudskoj praksi ticale prava tužioca/tužilje na povredu prava privatnosti kada su fotografije objavljene bez njihove saglasnosti.

Naime, u prvostepenom postupku³⁰ posebno se isticalo obrazloženje suda u pogledu prava na privatnost i to da li mediji imaju pravo da objave fotografije tužilje (zajedno sa imenom, prezimenom i nazivom preduzetničke radnje), koje su pribavljene bez njene saglasnosti sa njenog otvorenog profila na društvenim mrežama. Sud je u ovom konkretnom slučaju smatrao da medij nije načinio povredu prava na privatnost jer je interes javnosti da zna pretezao u odnosu na interes da se spreči objavljivanje tj. da je javnost imala interesa da zna koja lica su Antikorupcijski tim za borbu protiv korupcije u zdravstvu i zdravstvena inspekcija Ministarstva zdravlja označili kao ona koja se neovlašćeno bave određenom vrstom medicine (tj. bez odgovarajuće stručne spremlje se bave pružanjem usluga estetske hirurgije). Sud je naveo da svako objavljivanje fotografije na društvenoj mreži znači da je ona namenjena javnosti, te dodatno obrazložio da je tužilja koristila svoj nalog na istoj ne samo u privatne, već i u poslovne svrhe.

Upravo u ovim stavovima je Apelacioni sud u Beogradu preinačio presudu Višeg suda u Beogradu i naložio tuženom mediju da isplati naknadu nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povrede časti i ugleda i prava ličnosti tj. povrede prava na privatnost, kao i obaveze objavljivanja uvoda i izreke presude u mediju koji je učinio povredu. Apelacioni sud je smatrao da su u spornom tekstu iznete neistinite i neproverene informacije da je tužilja jedna od lažnih lekara u Srbiji i da se nalazi na spisku lažnih lekara protiv kojih se vodi istraga, budući da ona poseduje licencu Komore medicinskih sestara i tehničara, te su takve informacije podobne da dovedu do duševnih bolova zbog povrede časti i ugleda. U pogledu prava na privatnost sud je smatrao da nije od uticaja da li je ono što se objavljuje istinito, već da li je dobijena saglasnost lica da se objavi njen lični zapis tj. fotografija. Ako saglasnost nije dobijena, povreda prava nastaje samim objavljivanjem, ukoliko ne postoji zakonski razlog za istim. Sud je ovo posebno cenio u kontekstu konkretnog slučaja gde je pored preuzete fotografije

³⁰ P3 489/ 21 Viši sud u Beogradu

tužilje objavljeno njeno ime i prezime, te ju je načinilo potpuno prepoznatljivom široj javnosti iako nije postojao interes javnosti za ovim. Obrazloženje ovakve sudske odluke je bilo da tuženi nisu postupali sa dužnom novinarskom pažnjom jer su objavljene informacije o tužilji neistinite i neproverene, kao i da je objavljena fotografija bez njene saglasnosti. Sud je dosudio 120.000 dinara kao ukupnu naknadu nematerijalne štete za povredu prava ličnosti tj. povreda prava časti ugleda i prava na privatnost i obavezao medij da uvod i izreku prvostepene i drugostepene presude, po njenoj pravnosnažnosti, objavi u štampanom izdanju istog, najkasnije u drugom narednom broju.

Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Primetno je, u odnosu na prošlogodišnju analizu, češće pozivanje na Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, pogotovu na pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske, propisano članom 8. Evropske konvencije.

U jednom slučaju, supruzi pokojnog, kao tužilji, je usvojen tužbeni zahtev koji se ticao naknade nematerijalne štete vezano za **pravo na pijetet**. Radilo se o tekstu u okviru koga je objavljena zamučena fotografija pokojnika, njegovo puno ime i prezime, te da nije bio vakcinisan protiv virusa kovid; u naslovu se poručivalo da tek kada neko umre, onda se trči na vakcinaciju protiv kovida. U tekstu je implicirano da je isti preminuo zato što nije bio vakcinisan, iako tuženi medij nije predočio dokaz da je ta informacija tačna. Sud je naveo da je pravo na pijetet regulisano Zakonom o javnom informisanju i medijima i štiti se odredbama člana 79³¹ i „predstavlja poštovanje prema pokojnom, prema njegovom stečenom ugledu, časti, i prema posmrtnim ostacima umrlog, odnosno reč je o osećanjima licima bliskim umrlom koja imaju prava na zaštitu a suština te zaštite upravo proizlazi iz prava na privatnost i poštovanje porodičnog života koje je zagarantovano članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.“³² Dalje se navodi da srodnici imaju pravo na zaštitu tog prava nakon smrti pokojnika jer isti nije u mogućnosti da štiti ta svoja prava. Takođe, povreda prava na pijetet u jednom aspektu se tiče i prava na psihički integritet i dostojanstvo preživelog srodnika kao nepoštovanje privatnosti porodičnog života.³³ Sud je dosudio iznos od 100.000 dinara na ime naknade nematerijalne štete za pretrpljene duševne bolove zbog povrede prava na pijetet.

Drugostepeni sud je potvrdio stav prvostepenog suda da bez obzira što postoji opravdan interes javnosti da se informiše o virusu kovida, jer se to može ostvariti bez „vređanja uspomene tužilje na pokojnog supruga.“ Tuženi medij je objavio neproverene i nedokazane informacije – da je glavni uzrok smrti pokojnog što on nije primio vakcinu – i na taj način je prikazan kao negativan primer lične neodgovornosti prema sopstvenom i tuđem zdravlju, zbog čega je objavljivanjem takvih, neproverenih informacija povređeno pravo tužilje na pijetet kao sastavni deo prava na poštovanje porodičnog života i dostojanstva ličnosti.³⁴

³¹ Zakon o javnom informisanju i medijima („Sl. glasnik RS”, br. 92/2023)mačenje

³² P3 663/21 Viši sud u Beogradu

³³ P3 663/21 Viši sud u Beogradu

³⁴ GŽ3 128/23 Apelacioni sud u Beogradu

Objavljivanje presuda

Kroz analiziranu sudsku praksu vidljivo je da je sud zauzeo jedinstven stav u pogledu toga da se tuženi medij, koji je načinio povredu prava, obaveže da objavi uvod i izreku presude, a ne celokupnu presudu, kao i da je obavezan da istu objavi u konkretnom vremenskom roku.

Novina u odlučivanju suda u ovom pogledu je primetna u predmetu u kojem je odbijen zahtev tužilje da se ukloni sporni tekst sa internet portala, iako je ustanovljeno da je takvim tekstom povređeno njeno pravo na čast i ugled. Ovakav stav sud je obrazložio tumačenjem Zakona o javnom informisanju i medijima³⁵ u kome je navedeno da može da se traži predaja zapisa, uklanjanje ili uništenje istog (kao što je brisanje video zapisa i slično), ali ne i uklanjanje same informacije kojom je povređeno pravo.³⁶

³⁵ Zakon o javnom informisanju i medijima član 112, stav 1, tačka 3., "Službeni glasnik RS", br.92/2023 (prethodnim zakonom čl.101, stav 1, tačka 3., "Službeni glasnik RS", br.83/2014, 58/2015, 12/2016).

³⁶ P3 108/22 Viši sud u Beogradu

Zaključci

U odnosu na prošlogodišnju analizu, iz analiziranog uzorka sudskih odluka primetno je da je:

Povreda prava na privatnost u kvalitativnom smislu dobila na značaju. Radi se o tri ključna kriterijuma: u većini predmeta dodeljivani su veći iznosi za naknadu nematerijalne štete; povreda prava prilikom objavljivanja fotografija bez saglasnosti lica je ustanovljena čak i kada je utvrđeno pravo javnosti da zna tok (pret)krivičnih istraga; obaveza objavljivanja uvoda i izreke presude u tuženom mediju, koji je načinio povredu prava, ustanovljena je u konkretnom vremenskom roku.

Preciznije su se konstatovale povrede prava koje su načinili mediji i njihova konkretna postupanja su dovedena u uzročno posledičnu vezu sa tim. Sud je u pojedinim predmetima čak navodio jasne propuste u ustanovljavanju činjenica tj. dužne novinarske pažnje kao i elementarne greške u zaštiti maloletnih lica i nepovratnoj šteti koji su mediji činili takvim postupanjem.

Češće pozivanje suda (pa i tužilaca u svojim tužbenim zahtevima) na Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, pogotovu na pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života, doma i prepiske (propisano članom 8. Evropske konvencije) koje je dovelo do sveobuhvatnije zaštite prava na privatnost tj. ekstenzivnijeg tumačenja istog upravo u domenu porodice, zdravstvenih stanja njenih članova, i prava na zaštitu koju imaju i nakon smrti.

Izazovi su, i dalje, u odmeravanju prava javnosti da zna kada su u pitanju javne ličnosti tj. javni funkcioneri, njihova postupanja u privatnom i poslovnom životu, kao i kada više nisu na toj funkciji. Međutim, sud je u analiziranim uzorcima pokazao povećanu analitičnost i kategorisanje u tom pogledu, sa pozitivnim trendom u korist prava javnosti da zna.

Kao najveći izazov ostaje (pret)krivični postupak tj. istrage, odnosno curenja informacija iz istih, kao i najave hapšenja policije ili kontrole nezakonitih aktivnosti od strane pojedinih institucija u pogledu zanimanja koje su opravdano u fokusu javnosti ali koje u toj fazi postupka najčešće dovode do dezinformacije i povreda prava lica koja su uključena bilo kao osumnjičeni ili žrtve tj. svedoci.

Preporuke

Preporuke za predstavnike sudske vlasti

Ustanoviti jasne kriterijume u pogledu najmanjeg iznosa naknade nematerijalne štete u pogledu prava na privatnost, imajući u vidu da ona često bude dosuđena u okviru ukupnog iznosa zajedno sa drugom povredom prava – na čast, ugled, dostojanstvo, pretpostavke nevinosti itd. Na ovaj način bi se izbeglo da drugostepeni sud preinačuje dosuđeni iznos iz prvostepenog postupka.

Preporuke za medije

Potrebno je sprovesti sveobuhvatne obuke u oblasti zaštite maloletnih lica i povećane senzibilisanosti za njihovu dobrobit, bez obzira na to da li imaju status osumnjičenih ili oštećenih (kao i svedoka), zbog nepovratnog štetnog uticaja medija na njihov život i razvoj.

Zatim, analiza uzoraka sudskih odluka je pokazala problematičnost medijske obrade i objavljivanje informacija iz (pret)krivičnog postupka tj. istrage, kao i odsustvo jasne strategije/saradnje istih sa institucijama, koja bi bila u interesu građana i prava javnosti da zna. Potrebno je ustanoviti precizne smernice kada je reč o saradnji sa policijom i javnim tužilaštvima u pogledu svake faze (pret)krivičnog postupka, zbog postojanja rizika od dezinformacija i nepovratne štete po život lica koja su uključena u to.

Preporuke za Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti i javna tužilaštva

Imajući u vidu česta curenja podataka o ličnosti iz različitih institucija, a naročito u predmetima posebno interesantnim za javnost, potrebno je hitno utvrđivanje odgovornosti rukovalaca tim podacima i drugim odgovornim licima koja pojedinim medijima dostavljaju – informacije iz istraga i aktivnih postupaka, medicinsku dokumentaciju, kao i druge posebno osetljive podatke građana.

Preporučujemo Povereniku za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti da u svakom slučaju u kojem proceni da ima elementa curenja informacija, sprovede vanredni inspekcijski nadzor kod subjekata koji mogu raspolagati zloupotrebljenim podacima.